สยามกับการยึดทรัพย์สินและกิจการของชนศัตรูในสงครามโลกครั้งที่ 1*

*รณวีร์ หิรัญสิ***

Received : 24 May 2024
Revised : 6 February 2025
Accepted : 11 April 2025

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การโอนทรัพย์สินของชนศัตรูระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพาในประเทศไทย พ.ศ. 2484-2488

** นักศึกษาปริญญาเอก, วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; อีเมล: ronaweeh@gmail.com

รัฐศาสตร์สาร ปีที่ 46 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2568): หน้า 43-101

Siam and the Confiscation of Enemy Property in World War I

Ronawee Hirunsi[***]

[***] Ph.D. student, College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University; Email: ronaweeh@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง สยามกับการยึดทรัพย์สินและกิจการของชนศัตรูในสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1914-1918) เสนอว่า การยึดทรัพย์สินและกิจการของชนศัตรูในสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นพัฒนาการสำคัญของการทำสงครามสมัยใหม่ เพราะมีการริเริ่มใช้มาตรการทางเศรษฐกิจที่ทำให้ศัตรูอ่อนกำลังลงทั้งในระหว่างสงครามและหลังสงครามสิ้นสุดลง ผ่านการชำระบัญชีทรัพย์สินและกิจการของชนศัตรูทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชน (Liquidation of Enemy Property) แม้ว่าแนวทางดังกล่าวเป็นสิ่งที่ละเมิดหลักการทำสงครามก่อนหน้านั้น โดยเฉพาะอนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 4 อนุสัญญาว่าด้วยการเคารพกฎและธรรมเนียมของสงครามทางบก ค.ศ. 1907 แต่ทุกประเทศที่เข้าร่วมสงครามต่างก็ใช้มาตรการนี้รวมทั้งสยาม ในกรณีของสยามนั้น เลือกใช้แนวทางการยึดทรัพย์สินและกิจการของชนศัตรูตามแนวทางของสหราชอาณาจักร โดยเฉพาะแนวทางที่ปฏิบัติใช้ในประเทศอาณานิคมอย่างสิงคโปร์ เนื่องจากชนชั้นนำของสยามบางส่วนเห็นว่าบริบททางสังคมของสยามใกล้เคียงกับสิงคโปร์ อย่างไรก็ตาม แนวทางปฏิบัติในการยึดทรัพย์สินของสยามมีลักษณะยืดหยุ่น ผ่อนปรน โดยประยุกต์แนวทางของสหราชอาณาจักรเข้ากับแนวคิดของสยาม และไม่ได้มีเป้าหมายเน้นที่การตัดกำลังทางเศรษฐกิจของชนศัตรูหลังสงครามสิ้นสุดลงเป็นหลัก ดังนั้นสิ่งที่สยามได้รับจากการยึดทรัพย์สินและกิจการของชนศัตรูในสงครามโลกครั้งที่ 1 จึงเป็นเรื่องของการมีโอกาสได้อนุวัติกฎหมายระหว่างประเทศภายใต้การชี้นำของสหราชอาณาจักร อีกทั้งการอยู่ฝ่ายชนะสงคราม สยามจึงได้ประโยชน์จากหลักการคืนทรัพย์ที่ทำให้ฝ่ายชนะสงครามได้เปรียบในการชำระบัญชี ทำให้สยามสามารถประกอบธุรกิจการเดินเรือได้โดยมิต้องมีเงินลงทุนเริ่มแรก สามารถลดความเสียหายจากการถูกรัฐบาลเยอรมันยึดทรัพย์สินของสยามในเยอรมนี ในขณะเดียวกันสยามก็ได้พื้นที่แสดงบทบาทความมีอารยะทัดเทียมชาติตะวันตก โดยเฉพาะในเรื่องการจัดการเชลยและทรัพย์สินของเชลยซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศเล็กอย่างสยามให้ความสำคัญอย่างยิ่งในยุคจักรวรรดินิยม

คำสำคัญ: สยาม, ยึดทรัพย์สินและกิจการของชนศัตรู, ชำระบัญชีทรัพย์สินและกิจการของชนศัตรู, สงครามโลกครั้งที่ 1

Abstract

Siam and the confiscation of enemy property in World War I (1914-1918) suggests that the practice of confiscation of enemy property during the First World War had a significant impact on the development of modern warfare. Initially, it involved using economic measures to weaken enemy powers during and after wartime. Despite violating the principles of previous warfare, particularly the Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: regulations concerning the Laws and Customs of War on Land, established in The Hague in 1907, all types of enemy property – both state and private – were targeted. Every country participating in the war, including Siam, pursued the seizure of enemy property.

Due to its similarity with Singaporean social context, Siam's political elite followed Great Britain's model of confiscating enemy property in Singapore. However, Siam applied its own approach to this model, resulting in a more flexible practice that did not primarily aim to weaken the enemy's power after the war. For Siam, the confiscation of enemy property during World War I provided an opportunity to implement international law under the guidance of Great Britain. As a member of the winning side, the country could gain certain advantages by liquidating enemy property after the war, conducting cost-free shipping businesses, and reducing damage from potential confiscation by Germany. It was a stage to showcase Siam's civilized ideals, especially in the management of captives and their property. This was a significant aspect for the small nation of Siam during the imperialist era.

Keywords: Siam, Confiscation of Enemy Property, Liquidation of Enemy Property, World War I